

Cruisedestinasjoner uten cruiseturisme – innbyggere sine opplevelser

Innbyggerundersøkelse

Anna Maria Urbaniak-Brekke, Morten Simonsen og Agnes Brudvik Engeset

<p>Tittel</p> <p>Cruisedestinasjoner uten cruiseturisme – innbyggere sine opplevelser</p>	<p>Dato 01.07.2021</p> <p>Gradering Open</p> <p>Tal sider 31</p>
<p>undertittel</p> <p>INNBYGGERUNDERSØKELSE</p>	
<p>prosjekttittel</p> <p>Effekter fra covid-19 på cruiseturisme til Vestlandet (ECOVET)</p>	<p>Prosjektnummer</p> <p>6559</p>
<p>Forskarar</p> <p>Anna Maria Urbaniak-Brekke, Morten Simonsen og Agnes Brudvik Engeset</p>	<p>Prosjektansvarleg</p> <p>Stefan Gössling</p>
<p>Oppdragsgiver</p> <p>Regional Forskingsfond Vestland</p>	<p>Emneord</p> <p>Cruise, covid-19, opplevelser</p>

Samandrag

Små bygder på Vestlandet som vanligvis tok imot cruiseskip, har hatt en annerledes sommer i 2020. Også byer med cruisehavn har vært nesten uten anløp. Nå ønsker Vestlandsforskning å finne ut hvordan innbyggerne opplevde at cruiseturistene uteble. Denne rapporten handler om en av flere arbeidspakker i prosjektet, og som er en undersøkelse med både kvantitative og kvalitative spørsmål gjennomført med innbyggere fra ti ulike destinasjoner: Bergen, Eidfjord, Flåm, Geiranger, Haugesund, Hellesylt, Nordfjordeid, Olden, Stavanger og Ålesund.

Resultater viser at respondenter opplever flere positive og negative sider ved fravær av cruiseturismen. Blant de positive er mindre støy, forurensing og trengsel nevnt oftest, mens negative fokuserer rundt nedgangen i omsetningen til næringslivet, og følelsen av det er mindre 'liv' i byen/bygden. Det finnes interessante forskjeller i opplevelser til innbyggere fra byer og bygder som deltok i spørreundersøkelsen.

Undersøkelsen er del av et større forskningsprosjekt, ECOVET (Effekter fra covid-19 på cruiseturisme til Vestlandet), der målet er å kartlegge følgene av en sommer uten cruiseturister.

VESTLANDSFORSKING, Postboks 163, 6851 Sogndal

Innhold

Innhold	3
Introduksjon	4
Metode	4
2.1 Framgangsmåte	7
2.2 Metodens styrker og svakheter	8
Resultater	9
3.1 Utvalgsskjevhet	10
3.2 Kvantitativ analyse	12
3.3. Kvalitativ analyse	23
Konklusjoner, diskusjon og veien videre	26
4.1 Konklusjoner	26
4.2 Diskusjon	26
4.3 Veien videre	29
Referanser	30

1. Introduksjon

Koronapandemien har lagt en demper på reising over hele verden, og den norske reiselivsnæringen er hardt rammet. Cruisenæringen er blant de som har fått et hardt slag, og forskningsprosjektet *Effekter fra covid-19 på cruiseturisme til Vestlandet* (ECOVET) går ut på å kartlegge hva den kraftige reduksjonen i cruiseturisme har å si for Vestlandet. Sommeren 2020 ble benyttet som et laboratorium for å undersøke en situasjon som oppstod på grunn av covid-19 og som ikke fantes i årene før koronakrisen inntraff.

Forskerne og de tre fylkeskommunene Rogaland, Vestland og Møre og Romsdal skal i dette prosjektet kartlegge konsekvenser i sammenheng med tre pilarer for bærekraft: (1) Hvilke økonomiske følger har bortfallet av cruiseturisme i 2020, dvs. hvor stort er inntektstapet? (2) Hvordan er utslippene i løpet av en sesong med redusert cruiseturisme? (3) Hvordan reagerer innbyggerne på typiske turiststeder på fraværet av cruiseturister?

Dette notatet handler om punkt 3, og i denne arbeidspakken undersøkte vi hvordan destinasjoner uten cruise blir opplevd av lokalbefolkningen. Vi ville vite om lokalbefolkningen opplevde positive eller negative sider ved cruiseturismen sitt fravær sommeren 2020, kort sagt hvordan de opplevde det med tanke sosiale eller miljømessige aspekter. Det ble ikke fokusert på økonomi, fordi temaet blir dekket i en annen arbeidspakke i prosjektet.

For å nå flest mulig mennesker på flere destinasjoner valgte vi å gjennomføre en nettbasert spørreundersøkelse med mulighet for å gjøre oppfølgende kvalitative intervju etterpå, med utgangspunkt i svarene som spørreundersøkelsen gav. Spørreundersøkelsen ble gjennomført i ti rurale og urbane cruisehavner.

2. Metode

Spørreundersøkelsen med innbyggerne ble gjennomført i form av et nettbasert skjema (Lavrakas, 2008) opprettet ved hjelp av et profesjonelt verktøy - Survey Monkey, velkjent og ofte brukt på Vestlandsforskning. Spørreskjemaet ble tilgjengeliggjort via en lenke (<https://no.surveymonkey.com/r/utencruiseturisme>), og formidlet til respondenter gjennom følgende kanaler:

- kommunale og fylkeskommunale nettsider og Facebooksider
- lokale Facebook-grupper

- annonsering på Facebook

Spørreundersøkelsen var rettet mot innbyggere fra ti følgende cruisedestinasjoner i tre fylker (Møre og Romsdal, Vestland og Rogaland):

- Bergen
- Eidfjord
- Flåm
- Geiranger
- Haugesund
- Hellesylt
- Nordfjordeid
- Olden
- Stavanger
- Ålesund

Destinasjoner ble valgt etter en diskusjon med prosjektpartnere, og med målet om å hente svar fra både byer og bygder i alle tre fylkeskommuner som deltar i ECOVET prosjektet. Siden dette er et forprosjekt som foregår i et kort tidsperiode, og med betydelig begrenset tilgang til midler, ble bare innbyggere fra enkelte steder (og ikke hele kommuner) bedt om å delta i undersøkelsen.

Innsamlingen av datamateriale ble gjennomført i perioden fra 21. august 2020 til 21. september 2020 og gav til sammen 1573 svar.

Spørreskjemaet inneholdte syv spørsmål:

1. ett spørsmål med tretten påstander og en versjon av Likert skalaen
 2. to åpne spørsmål
 3. fire spørsmål om respondenten
1. Det første spørsmålet besto av tretten påstander (Figur 1) angående innbyggere sine opplevelser i forbindelse med fravær av cruise i 2020. Til hver påstand kunne respondentene velge ett av fem mulige svaralternativer (Likert skala):
1=Svært uenig
2=Uenig
3=Hverken enig eller uenig
4=Enig
5=Svært enig

Figur 1 Påstander angående innbyggere sine opplevelser ved fravær av cruisetrafikk

	Svært uenig	Uenig	Hverken enig eller uenig	Enig	Svært enig
Fravær av cruiseturisme har påvirket byen/bygden der jeg bor	☐	☐	☐	☐	☐
Fravær av cruiseturisme har ført til mindre forurensning der jeg bor	☐	☐	☐	☐	☐
Pga. fravær av cruiseturisme har jeg opplevd mindre trengsel der jeg bor i sommer enn i fjor	☐	☐	☐	☐	☐
Cruiseturister fra andre land beriker byen/bygden der jeg bor	☐	☐	☐	☐	☐
Pga. fravær av cruiseturisme har det vært mindre støy her i sommer enn i fjor	☐	☐	☐	☐	☐
Til tross for fravær av cruiseturister har jeg opplevd trengsel i byen/bygden i sommer	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg tryggere uten cruiseturister i byen/bygden min med tanke på Covid-19	☐	☐	☐	☐	☐
Byen/bygden min har vært mer attraktiv i år uten cruiseanløp	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg savner cruiseturister her i sommer	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg liker byen/bygden min bedre uten cruiseturister	☐	☐	☐	☐	☐
Byen/bygden min er for mye tilrettelagt for cruiseturister	☐	☐	☐	☐	☐
Før Covid-19 opplevde jeg at cruiseturister overtok byen/bygden min om sommeren	☐	☐	☐	☐	☐
Fraværet av cruiseturisme har vært negativt for næringslivet i byen/bygden min	☐	☐	☐	☐	☐

2. I tillegg, ble det stilt to åpne spørsmål om andre positive eller negative sider ved fravær av cruise:

- Opplever du andre positive sider ved fravær av cruiseturisme der du bor?

- Opplever du andre negative sider ved fravær av cruiseturisme der du bor?
3. På slutten stilte vi fire spørsmål om respondenten sin bakgrunn:
- By/Bygd (Bergen, Eidfjord, Flåm, Geiranger, Hellesylt, Haugesund, Nordfjordeid, Olden, Stavanger, Ålesund)
 - Kjønn (Kvinne, Mann)
 - Alder (18-29 år, 30-39 år, 40-49 år, 50-59 år, 60-69 år, 70-79 år, 80 + år)
 - Yrke (Primærnæring, Sekundærnæring, Reiseliv, Handel, Forskning og utdanning, Administrasjon, Annet)

Datainnsamlingen ble meldt inn til NSD (Norsk senter for forskningsdata, www.nsd.no), og i tråd med deres regelverk ble spørreskjemaet fullstendig anonymisert. Vi lagret ikke IP-adresser eller andre opplysninger om respondentene, og det kunne komme flere svar fra samme IP-adresse (m.a.o. fra samme datamaskin eller mobiltelefon). NSD godkjente spørreskjemaet og datainnsamlingsmetoden.

Denne metoden (en kort spørreundersøkelse med påstander (kvantitative svar) og åpne spørsmål (kvalitative svar)) ble valgt for å maksimalisere muligheten for å nå respondenter og samle flest mulig svar i en kort tidsperiode, uten å engasjere mye av prosjektet sine økonomiske ressurser (Rubin & Babbie, 2009, s. 117; Reynolds, Woods, Baker, 2006, s. 32).

2.1 Framgangsmåte

For å nå innbyggere i de ti utvalgte destinasjoner, ble kommuner kontaktet på telefon og e-post. Forskere hadde kontakt med alle ni kommuner (Geiranger og Hellesylt tilhører samme kommune - Stranda). Informasjon om målet med prosjektet og denne arbeidspakken ble formidlet, samt lenke til spørreskjemaet som kunne publiseres på kommunale nettsider og sosiale medier. Også tre fylkeskommuner ble kontaktet og informert gjennom kontaktpersoner som er engasjert i prosjektarbeidet. Alle tre fylkeskommuner og åtte kommuner var positive til forespørselen vår. Kun Bergen kommune svarte 'nei' til å formidle informasjon og lenken videre, med argumentet om at dette ikke er et prosjekt der Bergen kommune har en tydelig rolle og vil derfor ikke bruke sine sosiale medier og nettsiden til dette formålet.

ECOVET prosjektet og datainnsamlingen ble også beskrevet på Vestlandsforskning sine nettsider og Facebooksiden. Formidlingen foregikk også gjennom andre medier, og forskere presenterte prosjektet og undersøkelsen på radio (NRK Hordaland og NRK Sogn og Fjordane).

Etter at vi har oppdaget at det kommer relativt færre svar fra byer enn bygd, publiserte vi lenken til undersøkelsen i private, lokale Facebookgrupper (Det skjer i Bergen, BERGEN/HORDALANDNO, Ka skjer i Stavanger og Rogaland, Du vet du er fra Haugesund når....).

For å samle flest mulig svar, og nå flest mulig ulike respondenter, ble svarene også samlet ved hjelp av annonseringstilbudet til Facebook. Kommunikasjonsrådgiver ved Vestlandsforskning, Idun A. Husabø, var ansvarlig for denne aktiviteten. Slik beskriver hun fremgangsmåten:

Med hjelp fra Høgskulen på Vestlandets (HVL) teamleder for sosiale medier, utformet vi en betalt Facebook-annonse tilpasset målgruppa (innbyggere over 18 år i fire vestlandsbyer med cruisehavn). Vi valgte geografisk nedslagsfelt - hver av byene med en radius på 40 km rundt byens sentrum, varighet for kampanjen/annonseren (dvs. frem til fristen).

I tillegg ble annonseteksten skrevet om fra nynorsk i utkast (fremmet deling av artikkel på vestforsk.no, som vi stoppet fordi den ikke fungerte) til bokmål, som ble antatt å være den vanligste målformen i byene. Teksten var kort, poengtert og samtidig vennlig og inviterende. Et par emotikon ble lagt til på anbefaling fra HVL-teamleder, ettersom det har vist seg å ha positiv effekt på mottakerens opplevelse av budskapet. Vi la til en lenke direkte til Surveymonkey-undersøkelsen og et bilde av forskerne. Annonseren kunne til enhver tid justeres. HVL-teamleder anbefalte faktisk å opprette to ulike varianter dersom man ønsker å finne ut hva som gir best respons, og så avslutte den ene etter at man har sett hva som fungerte best, målt i kommentarer og liker-klikk eller andre reaksjoner. Hvor godt annonsen går, får man innblikk i via Facebooks Ad Center.

2.2 Metodens styrker og svakheter

Selv om vi klarte å samle mange svar på veldig kort tid, er vi bevisste på at metoden og fremgangsmåten vi valgte ikke er den ideelle, på grunn av manglende randomiseringen av respondentutvalget, som sikrer representativiteten. Den igjen gir oss muligheten til å trekke konklusjoner om hele samfunnet basert på svarene til våre respondenter. Metoden brukt her ble imidlertid vurdert som den beste i denne arbeidspakken til ECOVET forprosjektet. Grunnen til det er betydelig begrenset tid og økonomiske rammer i dette prosjektet. Presenterte resultater viser oss tendenser og trender blant respondenter, og kan ligge i grunnen til et større, og mer omfattende undersøkelse med randomisert utvalg. I tabellen under presenterer vi styrker og svakheter ved den valgte datainnsamlingsmetoden (Sue & Ritter, 2007, s.7).

Tabell 1. Styrker og svakheter ved den valgte metoden

Styrker	Svakheter
<ul style="list-style-type: none"> • Mange svar samlet på kort tid • Undersøkelsen nådde innbyggere i små bygg, som ikke er mulig ved bruk av en panelstudie • Lave kostnader • Lav terskel for å nå respondentene • Trygt ift. koronasituasjonen • Gir antydning om tendenser og holdninger blant respondenter 	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen tilfeldig utvelging av respondenter (randomisering), de velger seg selv. Randomisering sikrer representativitet • Svak kontroll over respondentene • Begrenset til respondenter som bruker internett og sosiale medier • Krevende å generalisere fra utvalget til populasjonen

3. Resultater

I dette kapittelet presenterer vi resultater fra analysen av datamaterialet fra innsamlingen vår. Kvantitative analyser ble gjennomført basert på svarene vi fikk på første spørsmålet (tretten påstander og Likert skala). Statistiske metoder ble brukt her. Materialet samlet fra åpne spørsmål (2. og 3.) ble analysert og kategorisert ved bruk av en kvalitativ tilnærming. Tabell 2 viser antall svar vi fikk delt på destinasjoner.

Tabell 2. Antall svar samlet i hver destinasjon

Destinasjon	Antall svar
Bergen	305
Eidfjord	180
Flåm	221
Geiranger	85
Haugesund	50
Hellesylt	25
Nordfjardeid	156
Olden	154
Stavanger	191
Ålesund	206
Totalt	1573

3.1 Utvalgsskjevhet

Tabell 3 viser relativ fordeling av befolkningen i ulike aldersgrupper i kommunene og grunnkretsene som er med i undersøkelsen. Data er hentet fra SSB¹. Andelen er konstruert i forhold til alle innbyggere over 15 år.

Tabell 3 Populasjonsverdier aldersgrupper og kvinneandel fordelt på by og bygd

Populasjon	20-29	30-49	50-59	60-69	70-79	Over 80	Kvinneandel
Bergen	20%	34%	15%	12%	8%	5%	50%
Stavanger	17%	36%	16%	12%	8%	4%	50%
Ålesund	16%	33%	15%	13%	9%	5%	49%
Haugesund	16%	34%	16%	13%	9%	5%	49%
Eidfjord	14%	24%	20%	16%	12%	7%	51%
Flåm	14%	31%	13%	7%	8%	5%	51%
Olden	13%	26%	14%	10%	8%	7%	50%
Geiranger	12%	32%	14%	12%	7%	8%	54%
Nordfjordeid	14%	21%	14%	12%	11%	4%	46%
Hellesylt	12%	20%	16%	11%	12%	13%	48%

Tabell 4 Aldersgrupper og kvinneandel i utvalget fordelt på by og bygd

Utvalg	20-29	30-49	50-59	60-69	70-79	Over 80	Kvinneandel
Bergen	5%	39%	26%	23%	7%	1%	73%
Stavanger	7%	44%	26%	18%	5%	1%	63%
Ålesund	10%	49%	19%	17%	5%	0%	68%
Haugesund	4%	28%	28%	30%	8%	2%	70%
Eidfjord	13%	38%	29%	16%	3%	1%	52%
Flåm	16%	43%	19%	16%	5%		62%

¹ For kommunene, se f. eks. <https://www.ssb.no/kommunefakta/alesund> og tilsvarende for de andre kommunene (Bergen, Haugesund, Eidfjord, Stavanger). For grunnkretser (Flåm, Geiranger, Nordfjordeid, Hellesylt og Olden) se <https://www.ssb.no/statbank/table/04362>.

Olden	10%	45%	23%	17%	4%		47%
Geiranger	17%	38%	29%	14%	2%		52%
Nordfjordeid	16%	53%	16%	12%	3%		69%
Hellesylt	32%	32%	20%	4%	4%		47%

Tabell 4 viser fordeling av tilsvarende aldersgrupper, samt kvinneandelen fordelt på kommuner og grunnkretser i utvalget. Tabell 5 viser avvik mellom utvalg og populasjon for de ulike aldersgrupper og kvinneandelen. Tabellen er konstruert som utvalg minus populasjon slik at et positivt tall betyr at f.eks. en aldersgruppe utgjør en større prosent i utvalget enn i populasjonen.

Tabellene viser at det er en overrepresentasjon av aldersgruppene 30-59 år i alle byer og bygder. Hellesylt har spesielt overvekt i aldersgruppen 20-29 år i utvalget. Særlig i byene er denne aldersgruppen underrepresentert. Det kan tyde på at cruiseturisme ikke er noe tema blant den yngre befolkningen i byene.

Tabell 5 Avvik i prosentpoeng utvalg-populasjon fordelt på by og bygd

Avvik	20-29	30-49	50-59	60-69	70-79	Over 80	Kvinneandel
Bergen	-15	5	11	12	-2	-4	23
Stavanger	-11	8	11	6	-3	-4	13
Ålesund	-6	16	4	4	-5		19
Haugesund	-12	-6	12	17	-1	-3	21
Eidfjord	-1	14	9	-1	-8	-7	1
Flåm	3	12	6	9	-2		11
Olden	-3	20	9	7	-4		-2
Geiranger	5	6	16	2	-4		-2
Nordfjordeid	2	32	2	-1	-8		22
Hellesylt	20	12	4	-7	-8		0

Overrepresentasjon av aldersgruppe 60-69 år er særlig sterk i Haugesund og Bergen. Aldersgruppa 30-49 år er særlig overrepresentert i Nordfjordeid, Ålesund, Olden, Eidfjord, Flåm og Hellesylt, mens aldersgruppa 50-59 år er overrepresentert i Geiranger og Haugesund.

Kvinneandelen er spesielt stor i Bergen, Haugesund, Nordfjordeid og Ålesund, altså for det meste i større byer. Derimot er menn overrepresenterte i Olden og Geiranger.

Tabell 6 viser fordeling av aldersgrupper og kvinneandel for populasjon og utvalg for alle byer og bygder samlet. Avvik er konstruert som utvalg minus populasjon, et positivt tall betyr at den aktuelle aldersgruppe eller kvinneandelen er større i utvalget enn i populasjonen. Konklusjonen er at aldersgruppene 30-69 år og kvinner er overrepresenterte i utvalget i forhold til populasjonen.

Tabell 6 Aldersgrupper og kvinneandel i populasjon og utvalg

	Antall		Andel		Avvik
	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Andel	
20-29	85001	173	18%	11%	-7
30-49	158260	673	34%	43%	9
50-59	70312	367	15%	23%	8
60-69	56405	276	12%	18%	5
70-79	39622	77	9%	5%	-4
Over 80	22978	7	5%	0%	-4
Kvinner	230717	987	50%	63%	13
Totalt	464921	1573	464921		

3.2 Kvantitativ analyse

Denne delen av notatet presenterer en analyse av respondentene sine svar på første spørsmålet i undersøkelsen som besto av tretten påstander angående innbyggere sine opplevelser av fravær av cruiseturismen. Tabell 7 viser svarene til alle 1573 respondenter, og med fet skrift markerte vi svaralternativene som ble valgt av flest respondenter.

Tabell 7 Hvor enig eller uenig er respondentene med påstander.

	Svært uenig		Uenig		Hverken enig eller uenig		Enig		Svært enig	
	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall
Fravær av cruiseturisme har påvirket byen/bygden der jeg bor	3.69 %	58	4.13 %	65	6.36 %	100	43.36 %	682	42.47 %	668
Fravær av cruiseturisme har ført til mindre forurensning der jeg bor	4.13 %	65	7.25 %	114	16.21 %	255	26.70 %	420	45.71 %	719
Pga. fravær av cruiseturisme har jeg opplevd mindre trengsel der jeg bor i sommer enn i fjor	6.93 %	109	11.32 %	178	11.82 %	186	27.27 %	429	42.66 %	671
Cruiseturister fra andre land beriker byen/bygden der jeg bor	18.56 %	292	23.71 %	373	20.34 %	320	19.39 %	305	17.99 %	283
Pga. fravær av cruiseturisme har det vært mindre støy her i sommer enn i fjor	6.23 %	98	13.35 %	210	16.27 %	256	28.86 %	454	35.28 %	555
Til tross for fravær av cruiseturister har jeg opplevd trengsel i byen/bygden i sommer	13.60 %	214	31.28 %	492	18.25 %	287	28.67 %	451	8.20 %	129
Jeg føler meg tryggere uten cruiseturister i byen/bygden min med tanke på Covid-19	7.06 %	111	8.77 %	138	11.63 %	183	24.79 %	390	47.74 %	751
Byen/bygden min har vært mer attraktiv i år uten cruiseanløp	10.62 %	167	13.41 %	211	16.21 %	255	24.16 %	380	35.60 %	560
Jeg savner cruiseturister her i sommer	41.32 %	650	18.05 %	284	8.58 %	135	15.00 %	236	17.04 %	268
Jeg liker byen/bygden min bedre uten cruiseturister	15.51 %	244	16.59 %	261	10.11 %	159	18.63 %	293	39.16 %	616
Byen/bygden min er for mye tilrettelagt for cruiseturister	14.56 %	229	24.73 %	389	27.40 %	431	17.86 %	281	15.45 %	243
Før Covid-19 opplevde jeg at cruiseturister overtok byen/bygden min om sommeren	12.21 %	192	16.91 %	266	11.57 %	182	24.54 %	386	34.77 %	547
Fraværet av cruiseturisme har vært negativt for næringslivet i byen/bygden min	12.97 %	204	16.91 %	266	23.59 %	371	23.01 %	362	23.52 %	370

I neste tabellene viser vi mer detaljerte analyser av de kvantitative svarene.

Tabell 8 Pga. fravær av cruiseturisme har jeg opplevd mindre trengsel der jeg bor i sommer enn i fjor

	N	%
Svært uenig	109	6.9
Uenig	178	11.3
Hverken enig eller uenig	186	11.8
Enig	429	27.3
Svært enig	671	42.7
Total	1573	100

Tabellen viser at hele 70% sier seg enig eller svært enig i påstanden om mindre trengsel på grunn av fravær av cruiseturisme. Om lag en tiendedel av respondentene har ingen mening om dette.

Tabell 9 Pga. fravær av cruiseturisme har jeg opplevd mindre trengsel der jeg bor i sommer enn i fjor fordelt på kjønn

	Kvinne	Mann
	%	%
Svært uenig	6	8.5
Uenig	10.1	13.3
Hverken enig eller uenig	10.7	13.7
Enig	26.1	29.2
Svært enig	47	35.3
Total	100	100

Tabellen viser påstanden om mindre trengsel på grunn av fravær av cruiseturisme fordelt på kjønn. Tabellen viser at andelen kvinner som er "Svært enig" i påstanden er nesten 12 prosentpoeng høyere enn andelen blant menn. Ser vi på alle som har svart "Enig" eller "Svært enig" er andelen nesten 9 prosentpoeng høyere blant kvinner.

Tabell 10 Pga. fravær av cruiseturisme har jeg opplevd mindre trengsel der jeg bor i sommer enn i fjor fordelt på aldersgrupper

	18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80 +
	%	%	%	%	%	%	%
Svært uenig	6.4	6.1	5.8	6.8	10.1	6.5	
Uenig	10.4	8.6	11.9	10.1	15.2	11.7	28.6
Hverken enig eller uenig	12.1	10.2	12.2	13.1	12.7	7.8	
Enig	30.1	24.3	26.7	27	26.4	40.3	28.6
Svært enig	41	50.8	43.3	43.1	35.5	33.8	42.9
Total	100	100	100	100	100	100	100

Ser vi bare på de som har svart "Svært enig" i påstanden, der det avtagende enighet med økende alder. De yngste er mest enig i påstanden, særlig respondenter mellom 30-39 år. Andelen blant respondenter mellom 60-69 år er nesten 15 prosentpoeng lavere enn andelen blant respondenter mellom 30-39 år. Slår vi sammen de som har svart "Enig" og "Svært enig" i påstanden utjevner forskjellene mellom aldersgrupper seg litt, men ikke mye. Nå er andelen blant 60-69 åringer 13 prosentpoeng lavere enn andelen blant de som er mellom 30-39 år. Det mest slående er at andelen blant de som er 70-79 år er mye høyere enn andelen blant de som er 60-69 år.

Tabell 11 Pga. fravær av cruiseturisme har jeg opplevd mindre trengsel der jeg bor i sommer enn i fjor fordelt på yrke

	Primærnæring	Sekundærnæring	Reiseliv	Handel	Forskning og utdanning	Administrasjon	Annet
	%	%	%	%	%	%	%
Svært uenig	8.5	3.3	13.9	7.4	3.8	6.1	6
Uenig	17	11.6	13.9	14.9	5.9	10.4	11.1
Hverken enig eller uenig	11.7	8.8	15.6	13.2	9.2	7.4	12.7
Enig	18.1	31.5	26.4	24.8	31.4	26.1	27.4
Svært enig	44.7	44.8	30.2	39.7	49.7	50	42.7

Total	100	100	100	100	100	100	100
-------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Tabell 10 viser synet på trengsel fordelt på yrke. I motsetning til alle andre spørsmål i undersøkelsen er yrke et spørsmål hvor respondentene kan krysse av for flere alternativ. I alt 129 respondenter oppgir å ha 2 yrker, 19 respondenter oppgir at de har 3 yrker og en respondent oppgir at vedkommende har 6 yrker. Vi har beholdt disse svarene ukorrigert i analyser hvor yrke inngår i dette notatet.

Som ventet er andelen som er svært enig i påstanden lavere blant de som jobber innenfor reiseliv. Størst er andelen blant de som jobber med forskning og utdanning, her er nesten 50% svært enige i påstanden. Slår vi sammen alle som har svart "Enig" eller "Svært enig" er andelen over 50% i alle yrker, også blant de som jobber med reiseliv. Blant de som jobber med forskning og utdanning er nå 81% enige i påstanden. Deretter kommer de som jobber i sekundærnæring og de som jobber i administrasjon. Derimot er andelen som jobber i primærnæring lavere, her er færre enn 2 tredjedeler enig i påstanden. Muligens kan det skyldes inntekter fra bi-næring knyttet til turisme. I alt 26 respondenter oppgir at de jobber både i primærnæringene og i reiseliv. Av disse kommer 9 fra Flåm og 8 fra Olden, disse utgjør altså to-tredjedeler av alle respondenter som har jobb både i primærnæringene og reiselivet.

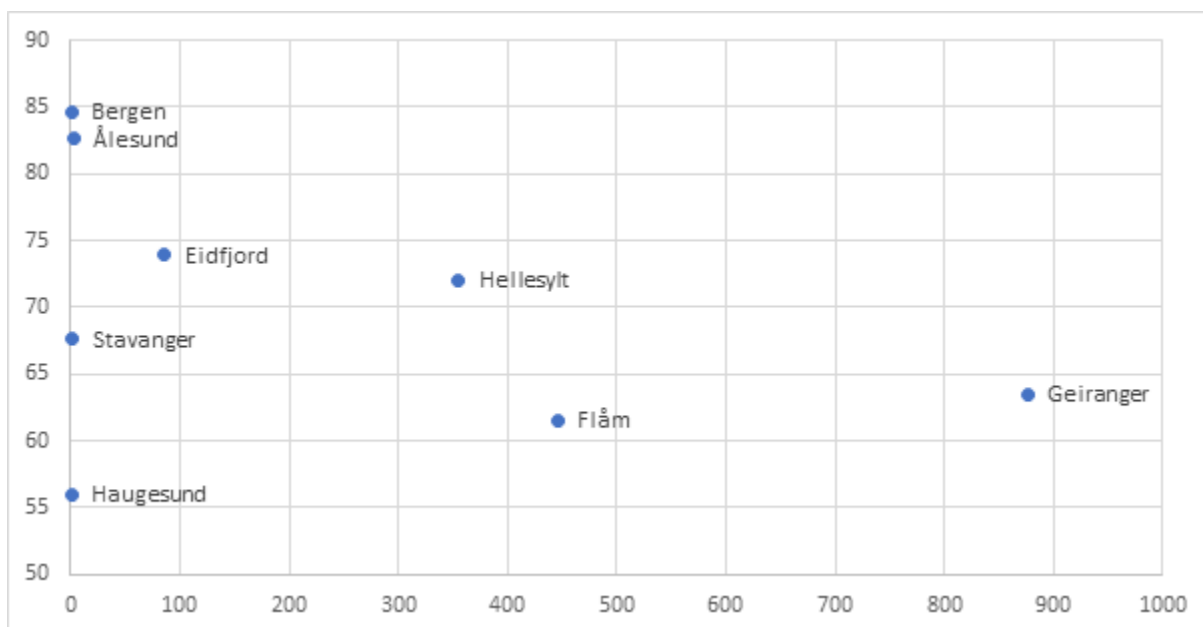
Tabell 12 Pga. fravær av cruiseturisme har jeg opplevd mindre trengsel der jeg bor i sommer enn i fjor fordelt på by og bygd

	Svært uenig	Uenig	Hverken enig eller uenig	Enig	Svært enig	Total
	%	%	%	%	%	%
Bergen	3.6	4.6	7.2	23	61.6	100
Eidfjord	6.1	11.7	8.3	30.6	43.3	100
Flåm	10	14.5	14	25.8	35.7	100
Geiranger	7.1	20	9.4	28.2	35.3	100
Haugesund	6	20	18	28	28	100
Hellesylt	4	12	12	28	44	100
Nordfjordeid	5.8	18.6	15.4	25.6	34.6	100
Olden	14.9	16.9	16.2	26.6	25.3	100
Stavanger	7.9	7.3	17.3	33	34.6	100
Ålesund	3.9	5.8	7.8	28.2	54.4	100

Tabell 11 viser syn på trengsel fordelt på by eller bygd. Om vi ser på de som har svart "Svært enig" der det noen slående forskjeller. Nesten 62% mener dette i Bergen mens andelen i Flåm er under 36%. I Olden er den så vidt over 25%, nesten tre-fjerdedeler av respondentene i Olden er altså ikke svært enig i påstanden. Det er grunn til å tro at trengselen ved besøk av cruisebåter er større i Flåm og Olden enn i Bergen.

Slår vi sammen de som er enige, altså enten svært enige eller enige, blir bildet et helt annet. Nå er 62% av respondentene i Flåm som er enige, og i Olden er andelen nå 52%. I Bergen er den nesten 85% og dette er den høyeste andelen. Det er likevel grunn til å hevde at den største motstand mot cruiseturisme blant respondentene er å finne i byene og ikke i de stedene som faktisk har den største trengsel.

Figur 2 Besøk per 1000 innbygger vs. enig i mindre trengsel

Sammenhengen mellom belastning og synet på trengsel er forsøkt vist i Figur 1. Figuren viser antall besøk av cruiseskip per 1000 innbygger på x-aksen mot prosentandel av respondenter som er enig i påstanden om mindre trengsel som følge av fravær av cruiseturisme. Besøk per innbygger er brukt som et mål på belastningen cruiseturismen utgjør i forhold til innbyggertallet på destinasjonen. Figuren viser klart at andelen blant respondenter som er enige i påstanden om mindre trengsel synker med økende belastning. Respondentene på destinasjoner med lavest belastning målt på denne måten er mest enig i at det er mindre trengsel. De destinasjonene som er betydelig mer belastet, og hvor trengselen derfor må være større, har respondenter som er mindre enige i påstanden. Trengsel forbindes åpenbart med mer enn bare mindre plass blant respondenter i destinasjoner som Flåm og Geiranger.

Tabell 13 Savner cruiseturisme

Jeg savner cruiseturister her i sommer	N	%
Svært uenig	650	41.3
Uenig	284	18.1
Hverken enig eller uenig	135	8.6
Enig	236	15
Svært enig	268	17
Total	1573	100

Tabellen viser at om lag en tredjedel savner cruiseturistene. Nesten en tiendedel er likegyldige mens nesten 60% savner dem ikke.

Tabell 14 Bedre uten cruiseturisme

Jeg liker byen/bygden min bedre uten cruiseturister	N	%
Svært uenig	244	15.5
Uenig	261	16.6
Hverken enig eller uenig	159	10.1
Enig	293	18.6
Svært enig	616	39.2
Total	1573	100

På samme måte er det 58% som er enig i at byen eller bygda er bedre uten cruiseturister. Igjen er det nesten en tredjedel som er av motsatt oppfatning.

De neste krysstabellene viser bivarierte sammenhenger mellom synet på cruiseturisme og ulike egenskaper ved respondentene.

Tabell 15 Bivariat sammenheng mellom savn av cruiseturisme og kjønn

	Kvinne	Mann

Jeg savner cruiseturister her i sommer	%	%
Svært uenig	43.4	37.9
Uenig	20.2	14.5
Hverken enig eller uenig	8.7	8.4
Enig	14.6	15.7
Svært enig	13.2	23.5
Total	100	100
N	987	586

Tabellen viser at dersom vi bytter ut en kvinne med en mann synker sannsynligheten for å være svært uenig i påstanden med 5.5 prosentpoeng. På den annen side stiger sannsynligheten for å være svært enig i påstanden med over 10 prosentpoeng om en kvinne byttes ut med en mann. Menn savner altså cruiseturismen mer enn kvinner.

Tabell 16 Bivariat sammenheng mellom savn av cruiseturisme og alder

	18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80 +
	%	%	%	%	%	%	%
Svært uenig	49.7	45.7	41.1	39.5	35.5	36.4	28.6
Uenig	14.5	20.8	17.8	17.2	18.5	19.5	14.3
Hverken enig eller uenig	6.4	9.9	9.4	7.1	9.8	6.5	14.3
Enig	12.1	11.8	14.4	16.6	17	19.5	42.9
Svært enig	17.3	11.8	17.2	19.6	19.2	18.2	.
Total	100	100	100	100	100	100	100
N	173	313	360	367	276	77	

Tabell 15 viser sammenheng mellom savn av cruiseturisme og alder. Det er en viss tendens til at jo yngre respondenten er, jo mindre positiv er holdningen til cruiseturisme. Likevel er det grovt sett nesten en tredjedel som savner cruiseturisme i alle aldersgrupper, andelen er litt større i de eldste aldersgruppene. Som vist ovenfor, er den yngste aldersgruppen underrepresentert i utvalget i forhold til populasjonen.

Tabell 17 Bivariat sammenheng mellom savn av cruiseturisme og yrke

	Primærnæring	Sekundærnæring	Reiseliv	Handel	Forskning og utdanning	Administrasjon	Annet
	%	%	%	%	%	%	%
Svært uenig	42.6	48.6	25	38.8	49.2	46.1	42.4
Uenig	10.6	17.1	10.4	15.7	24.3	20.4	19
Hverken enig eller uenig	11.7	8.3	7.3	10.7	9.7	7.4	9.1
Enig	10.6	12.2	24.3	13.2	10.8	10.9	14.9
Svært enig	24.5	13.8	33	21.5	5.9	15.2	14.6
Total	100	100	100	100	100	100	100
N [#]	94	181	288	121	185	230	646

Dette er et ‘multiple-response’ spørsmål, respondenter kan ha flere yrker. Derfor er N høyere.

Tabell 16 viser sammenheng mellom yrke og holdninger til cruiseturisme. Blant de som jobber i reiseliv er det, naturlig nok, nesten 58% som savner cruiseturisme. Disse er enig eller svært enig i påstanden: Jeg savner cruiseturismen her i sommer. Men selv blant disse respondentene er det altså et betydelig mindretall som ikke savner cruiseturismen. Den tilsvarende andelen blant de som jobber i utdanning og forskning er litt under 17%. Blant de som jobber i handel er bare litt over en tredjedel (34.7%) som er enig eller svært enig i påstanden.

Tabell 18 Jeg liker byen/bygden min bedre uten cruiseturister

	Svært uenig	Uenig	Hverken enig eller uenig	Enig	Svært enig	Total	N
	%	%	%	%	%	%	
Bergen	9.8	12.5	6.9	23.9	46.9	100	305
Eidfjord	10.6	15.0	12.8	18.9	42.8	100	180
Flåm	19.5	24.0	11.8	15.4	29.4	100	221
Geiranger	17.7	20.0	10.6	18.8	32.9	100	85
Haugesund	8.0	16.0	14.0	22.0	40.0	100	50
Hellesylt	20.0	20.0	8.0	8.0	44.0	100	25

Nordfjordeid	18.6	14.7	11.5	13.5	41.7	100	156
Olden	24.0	25.3	9.7	14.9	26.0	100	154
Stavanger	22.0	17.3	8.4	18.9	33.5	100	191
Ålesund	9.7	8.7	10.7	20.9	50.0	100	206

Tabell 17 viser sammenheng mellom holdninger til cruiseturisme og hvilken by eller bygd respondenten kommer fra. Ser vi på kolonnen med "Svært enig" er det noen slående forskjeller. I Ålesund er 50% svært enig i at byen er bedre uten cruiseturisme. I Flåm er bare 29% svært enig i påstanden. Her er 43% svært uenig eller uenig i påstanden om at det er bedre uten cruiseturisme. I Olden er holdningene til cruiseturisme enda mer positive. Her er 49% svært uenige eller uenige i at stedet er bedre uten cruiseturisme, mens bare 26% er svært enig i påstanden. Det er verdt å merke seg at kvinneandelen i utvalget i Ålesund er 19 prosentpoeng større enn i populasjonen . I Olden er det derimot omvendt, kvinneandelen er 47% i utvalget og 50% i populasjonen. I Flåm er kvinner også overrepresenterte (10 prosentpoeng høyere i utvalget) men ikke så mye som i Ålesund.

Vi kan slå sammen alle bygder og byer til to kategorier: By eller bygd. Bergen, Haugesund, Stavanger og Ålesund defineres som byer, mens Eidfjord, Flåm, Olden, Nordfjordeid, Geiranger og Hellesylt defineres som bygd. Da får vi resultatene i Tabell 18. Den viser at andelen respondenter som er svært enig i at stedet er bedre uten cruiseturisme er 10 prosentpoeng høyere i by. I bygdene er litt over en tredjedel enige i at stedet er bedre uten cruiseturisme. Omvendt er 38% av respondentene i bygdene svært uenige eller uenige i påstanden om at fravær av cruiseturisme gjør stedet bedre.

Tabell 19 Jeg liker byen/bygden min bedre uten cruiseturister fordelt på by og bygd

	Svært uenig	Uenig	Hverken enig eller uenig	Enig	Svært enig	Total	N
	%	%	%	%	%	%	
By	12.77	12.9	8.78	21.68	43.88	100	752
Bygd	18.03	19.98	11.33	15.83	34.84	100	821

I byene er bare en fjerdedel av samme oppfatning. Dette kan tolkes som at cruiseturisme er viktigere økonomisk i bygdene enn i byene. Det er imidlertid forskjell mellom bygdene. I Eidfjord er holdningene til cruiseturisme mer på linje med byene. Respondenter i Hellesylt og Nordfjordeid er også mer negative til cruiseturisme enn respondenter i Geiranger, Flåm og Olden. Igjen kan det tolkes slik at cruiseturisme er

viktigere for næringslivet i disse tre siste stedene. Ser vi på forholdet mellom populasjon og utvalg, er aldersgruppene 50-69 år mer overrepresentert i byene enn i bygdene. Unntakene for bygdene er Eidfjord og spesielt Geiranger hvor aldersgruppen 50-59 år er overrepresentert. I Ålesund er disse aldersgruppene underrepresenterte, her er det overvekt i aldersgruppen 30-49 år. Kvinneandelen er større i byene (14 til 23 prosentpoeng overrepresenterte). I bygdene er kvinneandelen lavere, unntaket for bygdene er Nordfjordeid (21 prosentpoeng høyere i utvalget).

Tabell 20 Cruiseturister fra andre land beriker byen/bygden der jeg bor fordelt på cruisedestinasjoner

	Svært uenig	Uenig	Hverken enig eller uenig	Enig	Svært enig	Total	N
Bergen	23.61	32.79	20.98	13.11	9.51	100	305
Eidfjord	25.56	21.11	23.33	16.11	13.89	100	180
Flåm	11.76	16.29	22.17	24.89	24.89	100	221
Geiranger	7.06	14.12	29.41	25.88	23.53	100	85
Haugesund	26	22	20	18	14	100	50
Hellesylt	16	20	28	20	16	100	25
Nordfjordeid	19.23	19.87	17.31	28.85	14.74	100	156
Olden	16.23	18.18	14.29	22.73	28.57	100	154
Stavanger	12.04	25.13	18.32	16.23	28.27	100	191
Ålesund	22.82	31.07	18.93	16.5	10.68	100	206

Tabell 19 viser hvor mange av respondentene som er enig eller uenig i påstanden om at cruiseturisme beriker stedet der de bor. Respondentene er fordelt på ulike cruisedestinasjoner. I Bergen er bare 23% enige eller svært enige i denne påstanden. I Flåm og Geiranger er andelen 49%. I Nordfjordeid er over halvparten av respondentene enige i at cruiseturismen er en berikelse. Grupperer vi stedene i by eller bygd får vi resultatene i Tabell 20. Den viser at i byene er det 30% som er enig eller svært enig i at cruiseturisme er en berikelse mens samme andel i bygdene er 44%.

Tabell 21 Cruiseturister fra andre land beriker byen/bygden der jeg bor fordelt på bygd og by

	Svært uenig	Uenig	Hverken enig eller uenig	Enig	Svært enig	Total	N
--	-------------	-------	--------------------------	------	------------	-------	---

	%	%	%	%	%	%	
By	20.61	29.65	19.68	15.16	14.89	100	752
Bygd	16.69	18.27	20.95	23.26	20.83	100	821

3.3. Kvalitativ analyse

Spørreskjemaet, i tillegg til spørsmålet med Likert-skala, inneholdte også to åpne spørsmål, der respondentene kunne si sin mening med egne ord om andre positive og negative opplevelser i forbindelse med fravær av cruiseturismen. Svarfordelingen ser følgende ut:

Tabell 22 Andre positive og negative sider ved fravær av cruiseturisme

Spørsmål	Ja [N]	Ja [%]	Nei [N]	Nei [%]
1. Opplever du andre positive sider ved fravær av cruiseturisme der du bor?	681	43.29	892	56.71
2. Opplever du andre negative sider ved fravær av cruiseturisme der du bor?	402	25.56	1,171	74.44

I kommentarfeltet til begge spørsmål ble det samlet 681 utfyllende svar om andre positive sider av fravær av cruise, og 402 utfyllende svar om andre negative sider av denne situasjonen. Ved bruk av en kvalitativ innholdsanalyse (Kvale & Brinkmann, 2009) ble svarene kategoriserte i en manuell gjennomgang. Etterpå ble de kvalitative resultatene sett i sammenheng med resultater fra den kvantitative analysen. Senere kan de resultatene ligge til grunn for utdypende intervjuer med utvalgte informanter.

Kombinasjonen av kvantitative og kvalitative spørsmål var viktig. Den ga oss en mulighet til å samtidig samle svar på mange spørsmål og forstå respondentene bedre ved å analysere deres utfyllende kommentarer. Som nevnt tidligere er utvalget av respondenter ikke representativt for hele samfunnet i de utvalgte byene og bygdene og kan ikke bli brukt til generelle påstander. De kvalitative dataene er ikke statistisk representative, men gir oss i stedet dypere innsikt av respondentene sine erfaringer. Det var derfor viktig å se på disse også, for å få best mulig bilde av situasjonen.

Som beskrevet ovenfor, ble innholdet i svarene på de to spørsmålene analysert og kategorisert (tabell 22). I tabellen står kategoriene som kom oftest i kommentarene øverst, deretter kategoriene som ble sjeldnere nevnt. Vi understreker noen steder at det som ble nevnt er, etter vår mening, ikke direkte knyttet til fraværet av cruiseturismen, men til koronapandemien som rammet verden i 2020.

Tabell 23 Kategorisering av respondenter sine meninger om positive og negative sider ved fravær av cruiseturismen

Positive sider	Negative sider
mindre støy , ‘ingen tuting fra skip’, fra høytalere på skipet, ‘ingen støy fra arrangementet på cruiseskipet’, ‘mindre helikoptertrafikk knyttet til cruise’	nedgang i omsetningen , ‘næringslivet blør’, ‘enorm verdiskaping i cruise’, ‘cruise legger igjen mye penger’, kjøper mer suvenirer, aktiviteter enn nordmenn
mindre forurensing , ‘mindre slitasje på naturen, mindre søppel’, ‘cruiseskip som belaster miljøet ikke turister’, ‘trenger nedregulering av trafikken som ikke er bærekraftig’, ‘pga. klimaendringer er det uforvarselig med cruise’	færre arbeidsplasser , unge får ikke sommerjobb
tryggere i trafikken , ingen kaos med cruisebåter, ingen kø, ‘fremkommelighet og trafikksikkerhet har økt merkbart’, ‘cruiseturister vandrer rundt som i Disneyland og plutselig krysser veier’, ‘mindre trafikk av store turistbusser og ingen sirkustog i år’	byen/bygden er tomt, mindre liv , ‘lokale bruker ikke byen’ - <u>også pga. korona?</u>
utsikt , ‘ingen visuell forsøpling’, ‘opplever havneområdet uten å bli forstyrret av gigantskip’, ‘små og mellomstore skip er savnet, men fravær av store og masseturisme er bra’	sosialt element, ‘savner møte med andre kulturer ’, mangfold , ‘utlendinger beriker samfunnet’, ‘det er mindre sosialt nå’, ‘de er søte og nysgjerrige’
mer omsetning , ‘norske turister legger igjen mer penger’, nordmenn bruker byen mer, også serveringssteder, butikker, ‘de ha bedre omsetning i år’, ‘tilreisende er her lenger, bruker mer’, ‘cruiseturister har alt på båten’ - <u>også pga. korona</u>	nysgjerrighet, ‘lokale bruker byen når de kommer fra andre steder i kommunen for å se cruise ’
ro , ‘vi rømmer ikke fra byen vår i år, har lyst å være her når turister ikke tramper ikke i hagen vår’, ‘jeg er vennligere innstilt til individuelle turister’, mer plass til andre lokale og turister, ‘vi har fått tilbake bygda vår’ - <u>pga. korona</u>	tradisjon og sjarm , ‘cruiseskip har vært her i 100 år’, ‘siden 1870’
‘ positiv omdømme ’, ‘kjøpsterke gjester er mer fornøyde’, ‘mer fornøyde turister som legger igjen mer penger’	‘bygdas varemerke forsvinner’, ‘cruiseskip er en del av bybildet ’, ikke noe sommer uten’
mer sol og ‘luft’ i byen	mindre tilbud , kortere åpningstider, fravær av arrangement
tryggere på fjorden , ‘reduisert trafikk på fjorden, jeg kan svømme’, ‘mindre bølger, små båter kan komme til kaien’, ‘vi som fisker og ha små båter trives endelig’, ‘tryggere med kajakk og padling’	reduksjon av tilflytting , ‘bare sesongboende igjen’, skuldresesong forsvant, ingen liv hele året
omstilling , ‘varer og tjenester ble mer tilpasset lokale’, ‘reiselivet er målrettet - aktiviteter som gir	reklame , ‘mindre omtale i utlandet’

mer inntjening og er mer bærekraftige’, ‘næringslivet mer opptatt av dem som bor her’, ‘mer rom for å levere bedre opplevelser’, ‘større verdiskaping per besøkende’	
mer levende , ‘byen føles mer bebodd, ingen som tar bilder av ditt hus’, ‘levende by, ikke en fornøylespark’, ‘mer ekte’ - <u>også pga. korona?</u>	flere norske turister , ‘tror de eier bygden’
mindre kø til aktiviteter og attraksjoner, ‘man får bruke byen, ikke alltid sist i køen fordi cruiseturister har rabatter og forbikøen pass’, ‘bedre å være turist i egen by’	trafikkaos , mange bobiler, villcamping, for få parkeringer, forurensing fra biler, bilister ‘krever annen tilrettelegging enn cruise’ - <u>pga. korona</u>
smitte , bedre uten cruiseturister, utenlandske turister som ‘tar på (mat)varer uten å handle’, ‘kaos i butikken’	
slipper å snakke engelsk i butikken, ‘fellesskapsfølelse - alle snakker norsk ’ - <u>pga. korona</u>	
image , ‘ingen eksterne selskap som melker bygden vår’, ‘stygge souvenir boder er veke’	

Analysen av det kvalitative materialet viser at viktigste (oftest nevnte) positive sider av fravær av cruiseturismen er fravær av støy og forurensing, samt tryggere trafikk. Blant de viktigste negative sidene av mangel på cruiseturisme i 2020 er nedgang i omsetningen hos noen bedrifter og færre arbeidsplasser denne sommeren. Det finnes uenigheter angående inntjeningen (omsetningen) og det sosiale elementet koblet til ‘mer liv’ i byen/bygden.

Som nevnt mener mange respondenter at fravær av cruiseturismen har påvirket omsetningen negativt: noen bedrifter hadde mange færre gjester, og de gjestene som kom (nordmenn) legger igjen lite penger. Samtidig er det en ganske stor gruppe respondenter som mener at omsetningen hos bedrifter flest har vært bedre i 2020. I grunnen til det ligger, etter deres mening, noen faktorer: norske gjester har og legger igjen mer penger på stedet, dem som kommer med bil er ofte i byen/bygden lenger, bruker flere tilbud (bl.a. mat, overnatting og aktiviteter), mens cruisegjester kjøper bare souvenirer, fordi andre tilbud får de på båten.

Det er også ulike meninger hvorvidt cruiseturister forårsaker mer eller mindre ‘liv’ i byen/bygden. Mange mener at det er mye mer som skjer (spesielt i bygdene) når cruisebåter er til stede, mens noen respondenter oppdaget at i 2020 har den lokale befolkningen og andre turister brukt destinasjoner mer og over hele dagen (og ikke bare i noen få timer da cruisebåten er ved kaien). Det er relativt mange som mener at noen turister og cruisebåter er bra for destinasjonen, men ikke for mange, som det har vært siste år. Det er også viktig å påpeke at en del respondenter som snakker om positive sider

ved fravær av cruise, nevner elementer som gjelder fravær av den utenlandstrafikken generelt, og ikke bare cruisetrafikken (bl.a. 'mindre kø til aktiviteter', 'alle snakker norsk').

Når det gjelder negative sider av fravær av cruise har forskjellene mellom kommentarene til respondenter fra byer og bygder ikke vært større. Tendensene i begge typer steder viser at flest respondenter ser negativt på tapt inntjening og betydelig lavere omsetning uten cruisetrafikken i år. På andre plass når det gjelder antall kommentarer kom 'mindre liv' i byen/bygden, og videre tapte arbeidsplasser og permittering. Analysen av andre positive aspekter ved fravær av cruiseturismen som respondentene skrev om i kommentarer leder også til lignende konklusjoner, men viser noen forskjeller i hvilke aspekter er nevnt oftest. I byer gjald kommentarene flest trafikkaoset som er skapt både av busser som frakter turister rundt, men også cruiseturister som vandrer rundt og forårsaker farlige situasjoner på veiene. Støyen og bybildet, som var mye bedre uten skip i år ble også nevnt veldig mange ganger. Mange respondenter skrev også om at flere norske turister legger igjen mye penger, og deretter om mindre trengsel og at 'de lokale fikk igjen byen sin'. Respondenter fra bygder skrev derimot oftest om at norske turister er bedre for økonomien i bygden, deretter om trafikkaoset og samle veiene som ikke er tilrettelagt, og om forurensingen. Konklusjonen her er at selv om det er noen mindre forskjeller mellom opplevelser til respondenter fra byer og bygder, konsentrer det meste seg rundt tre faktorer: økonomi (norske turister legger igjen mer penger, tapte omsetningen til cruise-fokuserte bedrifter), miljø (mindre støy, forurensing og trengsel), sosialt (mindre 'liv', byen/bygde 'tatt over' av turister før, men 'tatt tilbake' i år).

4. Diskusjon, konklusjon og veien videre

Notatet vårt presenterer kvantitativ og kvalitativ analyse av resultater fra undersøkelsen med fokus på innbyggere sine opplevelser av fravær av cruiseturisme på Vestlandet. Denne undersøkelsen er en del av forprosjektet ECOVET, som i sin helhet skal kartlegge betydningen som bortfallet av cruiseturismen i 2020 har for Vestlandet.

4.1 Diskusjon

Under gjennomføringen av undersøkelsen og på møtet med prosjektpartnere og referansegruppen til ECOVET i oktober 2020 fikk vi noen interessante og viktige tilbakemeldinger som vi vil diskutere her.

Etter at vi sendte spørreskjemaet ut gjennom kanalene som er nevnt i metodekapittelet, fikk vi kommentarer fra potensielle respondenter om at det ikke bare er innbyggere i de ti havnebyene/bygdene som er påvirket av situasjonen med fravær av cruiseturisme. Innbyggere fra andre steder i 'cruisekommuner' ville også si sin mening om saken og

sende inn svar. Vi valgte likevel å holde på de ti planlagte stedene, for å avgrense studien. I fremtiden, i et større prosjekt, kan det imidlertid være en god ide å samle inn data fra ulike steder i en og samme kommune. Det vil være interessant å se på likheter og forskjeller i opplevelser til innbyggere fra bygder med havn, der cruiseskipene kommer, og steder lenger borte fra sjøen som også, på andre måter, er påvirket av cruiseturismen.

Størrelsen og representativiteten til utvalget av respondenter ble også diskutert, både internt på Vestlandsforskning og på møtet med prosjektpartnere og referansegruppen. Vi ble enige om at fra denne studien er det ikke mulig å trekke generelle konklusjoner for hele samfunnet i de ulike byene og bygdene som er med i studien. Grunnen til det er manglende tilfeldighet og representativitet til utvalget. Det ble påpekt at vi ikke kan trekke konklusjoner fra konkrete steder, men vi kan vise tendenser mer generelt, for eks. ved å sammenligne svar fra byer og bygder.

Diskusjon om et mulig behov for å gjennomføre en statistisk representativ studie av innbyggerne i de ti valgte destinasjonene, ved bruk av et panel, viste at en slik studie ikke var gjennomførbar. Det er imidlertid viktig å understreke at en panelstudie må gjennomføres av et eksternt selskap (eks. YouGov, www.yougov.no), som er forbundet med store, ekstra kostnader. I tillegg, en dialog med YouGov avdekket en utfordring knyttet til størrelsen av panelgruppen i en studie som gjelder kommuner med veldig lavt antall innbyggere. I følge YouGov er det umulig å gjennomføre en slik undersøkelse i alle cruisekommuner på Vestlandet (epost fra Yougov):

Dersom det er slik at du ønsker å se på forskjeller i svarene mellom kommuner i by og bygd, så klarer vi dessverre ikke å få til dette på en god måte i en panelstudie. Årsaken er at kommunene tilhørende bygd er så små, at vi ikke har nok medlemmer der til å sikre tilstrekkelig utvalg og utvalgs kvalitet. Slik jeg tolker det er formålet med din studie å avdekke hvordan fravær av cruiseturister oppleves blant de som bor i kommuner som har cruiseanløp på Vestlandet, og som står nærmest denne næringen. Da er det ikke noe poeng å utvide utvalget ditt til å dekke andre geografiske områder.

Vi kan gjennomføre en undersøkelse for alle kommunene samlet sett via panel, men da vil du få veldig få intervjuer i de minste kommunene, og nesten utelukkende bare kunne analysere ting på totalnivå nedbrutt på f.eks. kjønn og alder. Men du vil altså ikke kunne se på forskjeller mellom by og bygd eller mellom den enkelte kommune. Det er også derfor jeg vil anbefale deg gjennomføring per telefon, fordi der har du muligheten til å bestille spesifikke kvoter/antall per kommune.

En mulighet å bestille telefonintervju fra et eksternt selskap ble også vurdert, og en forespørsel er sendt til Norsk Gallup.

Samtidig at vi ikke har en representativ gruppe respondenter i den presenterte undersøkelsen, er det viktig å huske om den statistiske regelen kjent som 'De store talls lov' (Law of large numbers) som sier at større prøver gir bedre estimater av en

populasjons parametere enn mindre prøver. Når størrelsen på et utvalg øker, nærmer prøvestatistikken seg verdien av populasjonsparameterne (Salkind, 2010, s.704)². Det vil si at dersom man analyserer mange svar (i vårt tilfelle 1573) er sannsynligheten at de stemmer med den generelle situasjonen stor, selv om utvalget av respondenter ikke er tilfeldig og i tråd med regler for statistisk analyse.

Vi vil også trekke frem noen moment som ble oppdaget under datainnsamlingen. Vi fikk færre svar via kommunene sine nettsider og sosiale medier, og det var behov for betalt annonsering på Facebook. Bergen kommune ville ikke, som allerede nevnt, publisere undersøkelsen på sine nettsider og sosiale medier. Andre kommuner var positive og publiserte undersøkelsen relativt raskt, og vi oppdaget at prosjektet fikk mye mer oppmerksomhet i små bygder (Flåm, Eidfjord) enn i byer (Haugesund, Stavanger, Bergen). Vi mistenker at årsaken til det kan være at det er flere saker på kommunale nettsider og sosiale medier i store byer, slik at forespørselen 'drukner' blant mange andre eller blir mindre prioritert.

Annonsering på Facebook hjalp betydelig. Antall svar økte på en uke i Bergen og Stavanger fra 40 til over 100. I Haugesund var økningen svakere. Hva kan være grunnen til det? En mulig forklaring er at Haugesund er en mindre by, som kan bety færre Facebook-brukere som er registrerte i Haugesund (annonsen går til dem som er registrerte på Facebook i den konkrete byen). Vi vurderer også at det være forskjeller i hvor stor interesse det er for cruise-tema på ulike steder. Det kan være mindre viktig for innbyggerne i Haugesund enn f.eks. i Bergen, Stavanger, Flåm som tar imot flere anløp. I Flåm, som har 350 innbyggere, samlet vi 221 svar. Det kan tyde på at det er stor interesse rundt cruise blant innbyggerne i Flåm, men også at Aurland kommune og Aurland Havn var veldig engasjerte i formidlingen av undersøkelsen. Bergen kommune ville ikke publisere undersøkelsen på deres nettsider og sosiale medier, men via annonseringen på Facebook fikk vi likevel over 300 svar derfra.

4.2 Konklusjon

Etter å ha analysert både kvantitative og kvalitative data samlet gjennom en undersøkelse, kan vi konkludere at, ifølge våre respondenter, finnes det mange både positive, og negative sider ved fravær av cruise.

Første blick på den kvantitative analysen (tabell 7) viser en ganske negativ tilnærming til cruiseturismen blant respondentene. Flest mener at det er mindre forurensing, trengsel og støy uten cruise, at de liker byen/bygden sin bedre nå, og at den er mer

² Sjekk også: *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/science/law-of-large-numbers> [30.10.2020]; *Research Design for Social Work and the Human Services*, 2000, s.470; *The Handbook of Social Work Research Methods*, 2009, s. 611.

attraktiv uten cruise. Flere innrømmer at cruiseturismen påvirker stedet der de bor, og at det har negative konsekvenser for næringslivet.

Når man ser på detaljnivå, kan derimot interessante tendenser oppdages. Den kvantitative analysen viser en tydelig fordeling når det gjelder bostedet. Respondenter fra byene (Bergen, Haugesund, Stavanger og Ålesund) virker mer negative til cruisetrafikken enn de som bor i bygder (Eidfjord, Flåm, Geiranger, Hellesylt, Nordfjordeid, Olden). I spørsmålet om trengsel er det mange flere fra byer som mener at den ble betydelig mindre i år uten cruise, selv om det er bygder som er mindre og hadde antageligvis størst trengsel knyttet til cruiseturismen. Samme tendens vises også i påstanden: 'Jeg liker byen/bygden min bedre uten cruise'. Her også er det flere «enige» og «svært enige» respondenter fra byer. Da vi spurte om cruiseturismen beriker steder der respondenten bor, var det derimot flere fra bygdene som var enige. En forklaring av dette bildet kan være knyttet til at cruiseturismen er trolig viktigere økonomisk for bygder enn byer på Vestlandet.

Også en kvalitativ analyse av kommentarene (kategorisering) viser at det ikke er alle respondentene som mener at cruise har bare negative konsekvenser for deres bosted. Det var mange, både fra byer og bygder, som mente at nedgang i omsetningen, arbeidsplasser som forsvant og mindre 'liv i sentrum' er veldig synlige i år, da cruiseturistene ikke besøker norske havn. Støy, forurensing og trengsel ble likevel svært often forbundet med store cruiseskip. Det er også viktig å nevne at en del respondenter understreker at de ikke er total negative til cruiseturismen, men at situasjonen i dag er ikke bærekraftig på grunn av for mange båter og passasjerer. Med andre ord, mener de at noen få anløp med utenlandske turister påvirker deres bosted positivt, men for mange (som det ble opplevd de siste årene) forårsaker de overnevnte ulempene (støy, forurensing, trengsel, at byen/bygder 'er tatt over').

Til slutt mener vi at det er interessant å se på mange kommentarer som gjelder omstillingen som ble gjennomført noen steder i forbindelse med endringer i reiselivet i 2020. Det kom mange norske bilister til Vestlandet, samt respondenter skriver om at de selv ble 'turister i egen by/bygd'. Flere reiselivsbedrifter klarte å justere tilbudet sitt til nåværende situasjonen og i resultatet ble 'næringslivet mer opptatt av dem som bor her', og 'varer og tjenester ble mer tilpasset lokale'. Det ble også oppdaget av næringslivaktører at det er 'mer rom for å levere bedre opplevelser' og 'aktiviteter som gir mer inntjening og er mer bærekraftige' ('større verdiskaping per besøkende').

4.3 Veien videre

Prosjektmøte med referansegruppen ga oss noen viktige innspill som vi vil vurdere ved valg av neste steg i denne arbeidspakken.

Bruk av 'negativt ladede' ord, som 'trengsel', 'savn', 'fravær' kan påvirke respondentene sine svar. Det er bl.a. derfor vi vurderer gjennomføring av kvalitative intervju. De gir oss sjansen til å gå i dybden og be informanter forklare hva de mener med det de sier.

En annen grunn til at et dybdeintervju kan være et viktig supplement til denne datainnsamlingen, er et innspill vi fikk angående hvorvidt respondenter klarer å isolere opplevelsen av cruiseturisme fra annen turisme. Kan man være sikker på at innbyggere opplevde virkelig forskjell på grunn av fraværende cruiseturisme og ikke hele den utenlandske turismen som mer eller mindre uteble i 2020? Gjennom utdypende spørsmål i en lengre samtale kan vi finne ut mer om bakgrunnen for informantens sin opplevelse.

Som nevnt, gir kvalitative intervju oss muligheten til å spørre respondenten hva han/hun mener med det som blir sagt. Utfordringen er at slike intervju også er en tidkrevende og dermed kostbar metode dersom vi reiser og intervjuer folk på stedet. Koronapandemien er også en grunn til å se bort fra en slik løsning. Det finnes likevel muligheter som er mindre tidkrevende, f.eks. å gjennomføre intervjuene som videomøter eller på telefon. I tillegg er det også viktig å reflektere over hvordan vi gjør utvalget av informanter. Da vi tok avgjørelsen om hvilke destinasjoner vi skulle samle inn svar fra, fikk vi forslag om Geiranger, Flåm, Eidfjord. Disse stedene er relativt små og opplever en stor økning i cruisetrafikk de siste årene. I tillegg, ifølge en av forskere som bidrar i ECOVET, Jens Kristian Steen Jacobsen, ble det også gjennomført lignende studier i disse destinasjonene tidligere, som gir oss muligheten til å sammenligne svar å trekke interessante konklusjoner.

Avgjørelsen om dybdeintervjuer skal gjennomføres eller ikke, blir tatt av prosjektansvarlige i henhold til prosjektplanen og ressursfordelingen.

5. Referanser

Anastas, J. W. (2000). *Research Design for Social Work and the Human Services* (2. Utg.). New York: Columbia University Press.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. Utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Lavrakas, P. J. (2008). *Encyclopedia of Survey Research Methods*. Thousand Oaks: Sage Research Methods.

Reynolds, R. A., Woods, R., Baker, J. D. (2006). *Handbook of Research on Electronic Surveys and Measurements*. Calgary: Idea Group Inc.

Routledge, R. (2005). *Encyclopedia Britannica*. Hentet fra <https://www.britannica.com/science/law-of-large-numbers>.

Rubin, A., Babbie E.R. (2009). *Essential Research Methods for Social Work*. Boston: Cengage Learning.

Salkind, N. J. (2010). *Encyclopedia of Research Design*. Thousand Oaks: Sage Research Methods.

SSB. (2020). Alders- og kjønnsfordeling for grunnkretsenes befolkning (G) 2001-2020. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/04362>.

SSB. (2020). Kommunefakta. Hentet fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/alesund>.

Sue, V. M., Ritter, L. A. (2007) *Conducting Online Survey*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Thyer, B. (Red.). (2009). *The Handbook of Social Work Research Methods*. Thousand Oaks: Sage.

